

**KAUTAHA NGĀUE'OFA 'AMELIKA 'I TONGA NI
NGAAHI FKAHINOHINO KI HE FOOMU
KOLE 'O HA TOKOTAHA NGĀUE'OFA**

Kātaki 'o muimui ki he ngaahi fakahinohino 'oku hā atu 'i hení ke fakakakato pea fakahū mai 'aki 'a e Foomu Kole 'o ha Tokotaha Ngāue'ofa.

TU'UNGA MALAVA KE FAKA'AONGA'I E FOOMU NI

Ko e Foomu Kole 'o ha Tokotaha Ngāue'ofá, ko e tohi kole ia kuo pau ke ke fakakakato ke kole ha Tokotaha Ngāue'ofa 'Amelika ke ngāue 'i ho komiunitií mo e akó. 'I he Polōseki ki hono Fakalalakaka'i 'o e Lea Faka-Pilitāniá, 'oku fengāue'aki ai 'a e Kau Ngāue'ofa 'Ameliká mo e fānau akó, kau faiakó mo e kakai 'o e komiunitií ke fakatupulaki 'a e ngaahi taukei 'i he lea faka-Pilitāniá pea fakaivia mo e ngaahi akó mo e komiunitií. Ke malava ke **fakahū ha kole**, kuo pau ke felotoi fakatou'osi 'a e ngaahi 'apiakó mo e komiunitií ki he ngaahi me'á ni:

- ✓ Felotoi 'a e komiunitií mo e akó ke 'omi ha Tokotaha Ngāue'ofá.
- ✓ Felotoi 'a e komiunitií mo e akó ke fengāue'aki fakataha mo ha Tokotaha Ngāue'ofá 'i ha ngaahi 'ekitivitií ki ha 'ū polōseki.
- ✓ Felotoi 'a e komiunitií mo e akó ki he 'ū me'á 'i he Konga 5 'o e Foomu Kole 'o ha Tokotaha Ngāue'ofá.

'AHO 'OKU 'OSI KI AÍ: 11 Nōvema 2022

Kātaki 'o fakapapu'i 'oku fakafonu kakato 'a e Foomu Kole 'o ha Tokotaha Ngāue'ofá pea fakahū ('o hangē 'oku hā atu 'i laló) 'o 'ikai toe tōmui 'i he 'aho 'oku 'oatu 'i 'olungá.

FOUNGA KI HONO FAKAKAKATO 'O E FOOMU KOLE 'O HA TOKOTAHA NGĀUE'OFÁ

Kātaki 'o fakakakato 'a e Foomu Kole 'o ha Tokotaha Ngāue'ofá ke kakato. 'E lelei kapau 'e fakahoko ia 'i he **LEA FAKAPILITĀNIÁ**. Te ke lava 'o muimui ki he ngaahi fakahinohino 'i he kongá ni ke toe mahino ange 'a e founga ki hono fakafonu 'o e kongá takitaha 'i he tohi kolé. 'Oku tatau pē 'a e fika 'i he kongá ko 'ení mo ia 'i he tohi kolé.

- 1. Fatongia 'o e Kautaha Ngāue'ofá 'i Tongá:** Ki'i fakamā'opo'opo nounou 'o fakamatala'i ai 'a e ngāue 'a e Kautaha Ngāue'ofá 'i Tonga ní mo e Polōseki ki hono Fakalalakaka'i 'o e Lea FakaPilitāniá.
- 2. Fakamatala ki he Feitu'ú:** Fakakakato 'a e kongá ni 'aki hono fakahū 'a e hingoa mo e fakamatala 'oku fiema'u ki he kōlomu takitaha, ki he akó mo e komiunitií.
- 3. Ngaahi Fakamatala Fetu'utaki Paú:** Fakakakato 'a e kongá ni 'aki hono fakahū e hingoa, tu'unga, fakamatala fetu'utaki ki he ngaahi fetu'utaki pau 'i he 'apiakó mo e komiunitií. 'E lava pē ko e Puleakó mo e 'Ofisa Koló pe ko ia ne fili 'e he tokotaha kole takitaha.
- 4. Ngaahi Fiema'u 'a e Kautaha Ngāue'ofá ma'á e Kau Ngāue'ofá:** 'Oku tukupā 'a e Kautaha Ngāue'ofa 'Amelika 'i Tonga ní, ke fakahoko e ngaahi me'á ni ki he kau Ngāue'ofá 'Amelika kotoa pē.
- 5. Ngaahi Fiema'u mei he Komunitií & 'Apiakó ma'á e Kau Ngāue'ofá:** 'Oku fiemālie 'a e ngaahi komiunitií mo e ngaahi 'apiako hoa ngāue' ke fakahoko 'a e ngaahi me'á ni ki he kau Ngāue'ofá 'Amelika 'i he vaha'a taimi 'o 'enau ngāue 'i Tonga ní:
 - a. **Supavaisá:** 'e 'omi 'e he 'apiakó ha supavaisa, hangē ko e puleako, ke ne vakai'i fakalukufua e ngāue 'a e Tokotaha Ngāue'ofá 'Amelika 'i he ngāue'angá pea tatau pē foki ki he komiunitií.
 - b. **Kaungā Ngāue:** kau faiako mo e kakai mei he komiunitií kuo vahe'i ke ngāue fakahangatonu mo e kau Ngāue'ofá 'Amelika 'i he 'apiakó mo e komiunitií mo e ngaahi 'ekitivitií ki he polōseki.

- c. **Kōmiti Fengāue‘aki ‘a e Kautaha Ngāue‘ofá:** ko ha kōmiti ne fokotu‘u mei he komiunitií ke fengāue‘aki fakahangatonu mo e Tokotaha Ngāue‘ofá ‘Amelika ki he ngaahi polōseki mo e ngaahi ‘ekitivitií fakakomiunitií mo fakaako.
- d. **Fāmili Tauhi:** ko ha fāmili ‘i he komiunitií kuo fili ke hoko ko e tokoni ofi taha ‘a e Tokotaha Ngāue‘ofá ‘Amelika ‘i he komiunitií.
- e. **Palani Ngāue:** ngaahi palani mahino ‘oku hā ai e ngāue ‘e fakahoko ‘e ha Tokotaha Ngāue‘ofá ‘Amelika ‘i he ‘apiakó mo e komiunitií. ‘Oku totonu ke fakahoko ‘eni ‘o fakatatau mo e ‘uluaki māhina ‘e tolu ‘a e Tokotaha Ngāue‘ofá ‘Amelika ‘i hono feitu‘ú.
- f. **Fale Nofō‘angá:** ‘e ‘omi ‘e he komiunitií mo e ‘apiakó ha fale nofo‘anga ma‘á e Tokotaha Ngāue‘ofá ‘Amelika ‘a ia ‘oku tu‘unga tatau mo e ngaahi tūkunga malu & haó, tu‘unga mo‘ui lelei mo e ngaahi fiema‘u ‘a e Kautaha Ngāue‘ofá.
- g. **Feitu‘u Ngāue:** ‘e ‘omi ‘e he ako ha feitu‘u, ‘oku ‘i ai ha tēpile/tesi mo e sea, ‘e lava ke teuteu ai ‘a e Tokotaha Ngāue‘ofá ‘ene ngaahi ngāue ki he ‘apiakó pe komiunitií.
- h. **Tokoni Makehe:** Hiki mai e ngaahi naunau ‘oku ‘atā ke faka‘aonga‘i ‘e he Tokotaha Ngāue‘ofá ‘Amelika ‘i he ‘apiakó mo e komiunitií, hangē ko e naunau, hiki tatau, me‘alele, etc.

6. Polōseki ki hono Fakalalakaka‘i ‘o e Lea FakaPilitāniá: Ko e polōseki ngāue ‘a e Kautaha Ngāue‘ofa ‘Amelika ‘i Tonga ní. ‘Oku fakataumu‘a ia ki hono fakalalakaka‘i ‘o e lea faka-Pilitāniá ‘aki ‘a e ngāue vāofi mo e kau faiakó, fānauakó, mo e kakai ‘o e komiunitií. Ko ia ‘oku mahu‘inga ki he kau supavaisa ‘i he ‘apiakó mo e kaungā ngāue, ke mahino ‘a e fa‘unga ‘o e polōsekí ni kae lava ha fengāue‘aki pea faka‘aonga‘i lelei ho‘o Tokotaha Ngāue‘ofá ‘Amelika. ‘Oku fakaikiiki atu ‘i he Poloseki ‘i he foomu kolé mo e ngaahi ‘ekitivitií ‘e lava ‘e he Tokotaha Ngāue‘ofá ‘Amelika ke a‘usia ai ‘a e ngaahi hu‘unga ngāue mo e taumu‘a ‘o e polōsekí.

‘I he tēpile ‘oku hā atu, faka‘ilonga ‘IO ‘i he ‘ekitivitií takitaha ‘o e polōsekí ‘okú ke mahu‘inga‘ia aí, ke fakamu‘omu‘a ia ko ha Tafa‘aki ke Tokanga ki Ai. ‘Omi ha ngaahi fakamatala ki he ‘uhinga ‘oku tonu ke fai ai ha Tokanga ki aí pe ‘ikai mahu‘inga. Ko e hā ho‘o vīsone ki hono fakahoko ‘o e ngaahi ‘ekitivitií ni ‘i ho ‘apiakó? Te ke fakamālohia fēfē ‘a e kau faiakó mo e Kau Ngāue‘ofá ke fengāue‘aki ‘i he ngaahi ‘ekitivitií ni?

a. Hu‘unga Ngāue 1

- **‘Ekitivitií 1:** Ko e Ngaahi Komunitií ke Feako‘aki Fakapolofesinale ko ha ngaahi tālanga pe fetalanoa‘aki fakamaatoato pe tau‘atāina ‘oku tokanga taha ki he fakalalakaka fakapolofesinale ‘i he ngaahi taukei fakafaiakó. ‘Oku fiema‘u ‘a e Tokotaha Ngāue‘ofá ‘Amelika ke fetalanoa‘aki mo e kau faiakó pea vahevahe e ngaahi founa lelei tahá mo e ngaahi a‘usia ‘i he ngaahi founa fakafaiakó ‘i he founa fakafaiakó fakalukufua pea mo hono faiako‘i ‘o e English. ‘E lava ke fakahoko fakamaatoato ‘a e ngaahi Komunitií ke Feako‘aki Fakapo ko ‘eni ‘i ha sēsini Fakalalakaka Fakapolofesinale pe tau‘atāina pē ‘i hano fakakaukau‘i fakakulupu pe ko ha ‘ekitivitií alēlea.
- **‘Ekitivitií 2:** ‘E ngāue fakataha ‘a e kau Ngāue‘ofá ‘Amelika mo e kau faiakó ke fakahoko ha founa fakafaiako pea mo hano siofi foki ‘i he lolotonga ‘a e ta‘u fakaakó. Ko hono Fakahoko ‘o ha founa fakafaiakó, ko e taimi ia ‘oku faka‘ali‘ali ai ‘e he faiakó pe Tokotaha Ngāue‘ofá ha founa pau, ‘ekitivitií, pe naunau ke faka‘aonga‘i ‘a ia ‘okú na fie faka‘aonga‘i. ‘Oku fa‘a makatu‘unga hono faka‘aonga‘i ‘o e ngaahi founa, ‘ekitivitií pe ngaahi naunau ni mei he ngaahi fetalanoa‘aki ‘i he Komunitií ke Feako‘aki Fakapolofesinale pea ‘oku faka‘ali‘ali leva ia ke ‘ilo‘i ‘a e founa ke faka‘aonga‘i aí. Ko hono siofi, ko ha faingamālie ia ki he kau faiakó mo e Kau Ngāue‘ofá ke hokohoko ‘ena ‘oatu e ngaahi tokoni ‘aong ‘e lava ken a faka‘aonga‘i ‘i he‘ena faiakó, fakahoko ‘o ha ‘ekitivitií pe faka‘aonga‘i ‘o ha ngaahi naunau fakaako pe founa fakafaiako. Ko ha faingamālie ke vahevahe ha ngaahi a‘usia, ‘ilo mo ha ngaahi founa kehekehe koe‘uhi ke feako‘aki pea fakalalakaka fakapolofesinale.
- **‘Ekitivitií 3:** ‘E faka‘aonga‘i ‘e he kau Ngāue‘ofá ‘Amelika mo e kau faiakó ha ngaahi founa fo‘ou ke fokotu‘u, liliu pea ngāue‘aki ha ngaahi naunau fakaako ‘o faka‘aonga‘i pē ‘a e ngaahi naunau ‘oku nau ma‘u ‘i he ‘apiakó. ‘I he fepōtalanoa‘aki ‘a e kau faiakó mo e kau Ngāue‘ofá ‘Amelika ‘i he Komunitií ke Feako‘aki

Fakapolofesinale, 'e lava ke nau 'ilo ai ha founa ke liliu ki ai pea fakahoko ha founa fakafaiako 'oku tokanga taha ki hono ako'i mo e ako 'oku fakatefito 'i he fānau akó, 'aki pē 'a e me'a 'oku nau ma'ú. 'E lava ke kau heni 'a e me'a te nau lava mamata ki ai, ngaahi me'a 'e lava faka'aonga'i 'i he laukongá, pe ngaahi 'ekitiviti 'e lava 'o ako ai e fānaú.

b. Hu'unga Ngāue 2

- **'Ekitiviti 1:** 'E tuku 'e he kau Ngāue'ofá 'Amelika mo e kau faiakó ha faingamālie ke fakahoko ai ha ngaahi fepōtalanoa'aki tau'atāina pē koe'uhi ke fakamālohia hono faka'aonga'i 'e he kau faiakó 'a e lea faka-Pilitāniá pea akoako ai, tautautefito ki he taimi 'oku ako'i ai e lēsoni lea faka-Pilitāniá 'i he lokiakó.

c. Hu'unga Ngāue 3

- **'Ekitiviti 1:** 'E ngāue fakataha 'a e kau Ngāue'ofá 'Amelika mo e kau faiakó ke kaungā ako'i pe ako'i e lēsoni lea faka-Pilitāniá ki he fānau akó 'i he 'apiakó. 'I ha fengāue'aki mo e akoako, 'e lava ke fakahoko 'e he kau Ngāue'ofá 'Amelika ha tiuta 1:1, fakahoko ha ako makehe, pe faiako fakahangatonu 'i lokiako.
- **'Ekitiviti 2:** 'E ngāue fakataha 'a e kau Ngāue'ofá 'Amelika mo e kau faiakó ke ma'u ha ngaahi faingamālie 'e lava ke akoako ai 'a e fānau akó 'enau lea faka-Pilitāniá ke fakatupulaki 'enau pōto'i lea faka-Pilitāniá 'i he 'apiakó. 'E lava ke a'usia 'eni 'i ha ngaahi fe'auhi lea 'i he lea faka-Pilitāniá mo e fanga ki'i va'inga, tulama fakalongolongo mo e tulama, mūsika, fe'auhi sipela, mo e ngaahi 'ekitiviti lea faka-Pilitāniá kehe, ngaahi fe'auhi pe polokalama.
- **'Ekitiviti 3:** 'E ngāue fakataha 'a e kau Ngāue'ofá 'Amelika mo e kau faiakó ke palani mo fakahoko 'a e ngaahi 'ekitiviti makehe (hili 'a e akó pe Tokonaki) 'okú ne tokonia e tu'unga 'o e lea faka-Pilitāniá hangē ko e ngaahi kalapu lea faka-Pilitāniá pe ngaahi taimi ako lea faka-Pilitāniá. 'E lava ke kau heni 'a e ngaahi polokalama laukonga 'a e komiunitii pe 'a'ahi ki 'apí, ngaahi 'ekitiviti 'a e kalapu lea faka-Pilitāniá, etc.
- **'Ekitiviti 4:** 'E ngāue fakataha 'a e kau Ngāue'ofá 'Amelika mo e kau faiakó ke palani mo ako'i 'a e Laukongá mo e Tohi 'i he lea faka-Pilitāniá 'o hangē ko e pōto'i laukongá mo e tohi.

d. Hu'unga Ngāue 4

- **'Ekitiviti 1:** 'E ngāue 'a e kau Ngāue'ofá 'Amelika mo e kau faiakó ke palani pea fakahoko e ngaahi 'ekitiviti 'oku fakakau atu ki ai e kakai 'o e komiunitii mo e ngaahi mātu'á 'i he ako 'enau fānaú. 'E lava ke kau heni 'a e kau atu 'a e ngaahi mātu'á 'i he ngaahi 'a'ahi ki 'apí, kau atu ki he ngaahi konifelenisi 'a e faiakó mo e mātu'á, kau 'i he ngaahi 'ekitiviti hangē ko e ngaahi tulama, sikiti, pe fe'ahi sipela.
- **'Ekitiviti 2:** 'E ngāue fakataha 'a e kau Ngāue'ofá 'Amelika mo e kau faiakó ke ako'i e kakai 'o e komiunitii 'i he ngaahi founa 'e fakalahi ai 'a e faingamālie 'o e fānaú ke akó. 'E lava ke ngāue 'a e kau Ngāue'ofá 'Amelika mo e kau faiakó fakataha mo e ngaahi mātu'á ke 'ilo'i e ngaahi founa kehekehe 'e lava ai ngaahi mātu'á 'o kau atu ki he ako 'enau fānaú 'o tatau ai pē pe 'oku fakafou 'i he ngaahi 'a'ahi ki 'apí pe ngaahi polokalama laukonga, 'o tokoni atu ki he ngaahi 'ekitiviti PTA mo e ngaahi polōseki ma'á e fanau akó, pe ko e kau atu pē ki hono poupu'i ako 'a 'enau fānaú.

7. 'UHINGA KI HONO KOLE HA TOKOTAHA NGĀUE'OFÁ 'AMELIKA: Hiki mai ha 'uhinga 'e 5, 'oku fiema'u ai 'e he 'apiakó mo e komiunitii ha Tokotaha Ngāue'ofá 'Amelika? 'E lava fēfē ha ngāue fakataha 'a e Tokotaha Ngāue'ofá 'Amelika mo ho 'apiakó mo e komiunitii' ke a'usia e ngaahi fiema'u ko iá?

8. FAKAMATALA FETU'UTAKI LAHI ANGE KI HE 'APIAKÓ: Hiki kotoa e kau ngāue 'i he 'apiakó. Ko e faiako mo e kau ngāue kotoa pē ko e kaungā ngāue ia 'o e Tokotaha Ngāue'ofá 'Amelika 'i he akó. Fakahū honau hingoá, tu'ungá pe fatongia 'i he akó (Faiako K1/Tokoni Puleako), fika Telefoni, 'imeili, mo e Facebook 'o kapau 'oku 'i ai.

9. FAKAMATALA FETU'UTAKI LAHI ANGE KI HE KOMIUNITII: Hiki kotoa e kakai 'i he komiunitii' 'e ngalingali ngāue mo ha Tokotaha Ngāue'ofá 'Amelika. (PTA, Kau Mēmipa 'o e Kōmiti', Kau Taki Lotú, Kaungā'apí etc.) Fakakau honau hingoá, tu'unga, (Sea PTA, Faiafekau SUTT, Sea Komiti Vai' etc.), fika telefoni, 'imeili mo e Facebook, 'o kapau

‘oku ‘i ai.

10. Ngaahi Fakamo’oni Faka’osi ki hono Tali ‘o e Kole’: Kuo pau ke fakakakato ‘a e konga ko ‘eni, ‘e he kau fakafofonga mei he ‘apiako mo e komiunitii’ fakatou’osi pea fakahaa’i mai ai ‘a e hono tali fakalukufua ke kole ha Tokotaha Ngāue’ofá ‘Amelika ‘aki hono fakamo’oni pea tohi mo e ‘ahó ‘i he feitu’u tatau.

FOUNGA KI HONO FAKAHŪ ‘O E FOOMÚ NI

‘E lava ke ke fakahū ho’o FOOMU KOLE ‘o ha TOKOTAHA NGAUE’OFA **KUO ‘OSI FAKAKAKATÓ** ‘aki ho’o muimui ki he ngaahi founɡá ni:

1. **‘Ōfisi ‘o e Kautaha Ngāue’ofa ‘Ameliká:** ‘E lava ke fakahū fakahangatonu mai pē ‘e he ngaahi komiuniti Tongatapu ‘enau ngaahi foomu kolé ki he tokotaha le’o ‘i he ‘ōfisí.
2. **Ngaahi ‘Ōfisi ‘o e MET:** ‘E lava e ngaahi komiuniti ‘i he ‘Otu Motú ‘o fakahū fakahangatonu ‘enau ngaahi foomu kolé ki he **‘Ōfisi ‘o e MET** ‘i he Motu takitaha. ‘Oku kau foki heni ‘a e ngaahi ‘apiako ‘a e ngaahi siasí ‘oku fie fakahū mai ha’anau tohi kole mei he motu takitaha.
3. **Faka’ilekitulōnika:** ‘E lava ke fakahū faka’ilekitulōnika mai ki he tu’asila ‘imeili ko ‘eni: ihurrell@peacecorps.gov

Fakatokanga’i Ange: Kuo pau ke sila’i kotoa e ngaahi tatau ‘o e ngaahi foomu kolé ‘i ha sila A4 pea fakatu’asila ki he tu’asila ko ‘eni:

US Peace Corps Tonga
Attn: Programming Unit
Hala Tupoulahi, Fasi Moe Afi, Nuku’alofa
Telephone: 25-466 Ext. 115

NGAAHI SITEPU HOKÓ

Ko ‘ene kakato pē hono fakafonu ‘o e foomu kolé mo hono fakahuú, ‘oku totonu leva ke ke ma’u e ngaahi me’á ni:

1. Fakapapau’i mei he Kautaha Ngāue’ofá Kuo Ma’u Ho’o Tohi Kolé

- a. ‘E tā/imeili atu ‘a e kau ngāue mei he Kautaha Ngāue’ofa ‘Ameiliká ki ho’o fakamatala fetu’utaki fika ‘uluaki, ke fakapapau’i atu kuo ma’u ho’o tohi kolé.
- b. ‘E vakai’i ‘e he kau ngaue ho’o tohi kolé pe kuo kakato pea muimui’i atu ha fa’ahinga fehu’i ‘i he ngaahi tali ne ‘omi ‘i he tohi kolé.

2. ‘Ū Pēketi Ma’u’anga Fakamatala mo e Ngaahi Lisi Vakai’i

- a. ‘E ‘ave atu ‘e he Kautaha Ngāue’ofá ha ‘ū pēketi fakamatala ‘oku ‘i ai e ngaahi fiema’u ‘oku fiema’u mei he feitu’u takitaha kae lava ke ‘oatu ha Tokotaha Ngaue’ofa. (Fale Nofo’anga, Fāмили Tauhí, Palani Ngāué, etc.)
- b. ‘E toe ‘oatu foki ‘e he Kautaha Ngāue’ofá ha lisi ‘o e ngaahi me’a ‘i he lisi vakai’i ki he feitu’u takitaha, kimu’a pea toki fakahoko atu ‘a e ‘a’ahi ‘a e kau ngāue Kautaha Ngāue’ofá ki hono teuteu’i ‘o e feitu’u ‘e ‘ave ki ai ha tokotaha ngāue’ofa.

3. Ngaahi ‘A’ahi ki hono Teuteu’i e Ngaahi Feitu’u ‘e ‘Ave ki ai ha Tokotaha Ngaue’ofa

- a. ‘E fakahoko ki he ngaahi feitu’u ‘a e ngaahi ‘a’ahi ‘e fakahoko atu pea fokotu’u mo ha taimi pau mo e ‘aho pau ke fakahoko ai e ‘a’ahi ki he feitu’u takitaha.
- b. ‘E muimui’i atu ‘e he Kautaha Ngāue’ofá ‘a e ngaahi me’a ‘oku ‘i he lisi vakai’i ki he feitu’u takitaha pea fakahoko e ngaahi ‘a’ahi ki hono teuteu’i kinautolu ke mateuteu ki he Tokotaha Ngaue’ofá.